

Базилева А. І.

Міжнародний університет «MITCO»

ОЦІНКА ЗАРУБІЖНИХ РИНКІВ КРЕДИТУВАННЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Резюме

Основною складовою економіки будь-якої країни світу є малий і середній бізнес. Саме завдяки роботі фірм і підприємств даного сегмента бізнесу економіка оживає, створюються робочі місця, знижується безробіття і т. п. На превеликий жаль, підприємці зустрічають цілий ряд проблем, які можливо вирішити тільки за допомогою кредиту. Тому кредитування середнього і малого бізнесу для банків та бізнесменів є перспективною і необхідною мірою.

Ключові слова: малий і середній бізнес, кредитування, підприємці.

Bazileva A. I.

International University «MITSO»

ASSESSMENT OF THE FOREIGN MARKETS OF CREDITING OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Summary

The main component of any economy in the world, is the small and medium business. It is the work of the companies of this segment of business, economy revives, creating jobs, the unemployment decreases, etc. unfortunately, entrepreneurs encounter a number of problems that can be solved only with the help of the loan. Therefore, lending to small and medium business for banks and businessmen, is a promising and necessary measure.

Key words: small and medium business lending, entrepreneurs.

УДК 330.142.23:332.021.8 (100)

Борисова С. Е.

Донбасская государственная машиностроительная академия

МФЦ КАК ИНСТРУМЕНТ РЕФОРМИРОВАНИЯ МИРОВОЙ ФИНАНСОВОЙ СИСТЕМЫ В ПОСТКРИЗИСНЫЙ ПЕРИОД

Исследованы теоретические и практические аспекты развития мирового финансового рынка в аспекте создания и функционирования мировых финансовых центров. Определены важнейшие элементы существования международного финансового центра, стадии развития и основные каналы движения мировых финансовых потоков. Доказано, что тенденциями развития мировых финансовых центров последних лет являются консолидация финансовых центров, усиление роли региональных центров, развитие информационно-аналитических и консультационных функций.

Ключевые слова: мировой финансовый рынок, мировая финансовая система, мировой финансовый центр, мировые финансовые потоки, финансовый институт, глобализация, посткризисное развитие.

Постановка проблемы и актуальность темы исследования. Кризис мировой финансовой системы, распространившийся на реальную экономику и социальную сферу практически всех экономически развитых стран, поставил на повестку дня проблемы глубокой модернизации глобальной и региональных финансовых систем, выбора рациональных вариантов их дальнейшего развития.

После глобального финансово-экономического кризиса ни одна страна уже не сможет претендовать на глобальное экономическое лидерство, если на ее территории не создан такой центр притяжения транснационального капитала, как МФЦ. Это тем более важно, что глобальный кризис с неизбежностью привел к трансформации международных финансовых рынков, изменению правил их регулирования. В этих условиях выигрывают те страны, которые участвуют в формировании новой архитектуры финансовых рынков, развиваются национальный рынок финансовых услуг и интегрируют его в систему международных финансовых отношений.

Степень изученности проблемы исследования. В украинской экономической науке отдельные

аспекты деятельности МФЦ изучали О. Белорус, Д. Лукьяненко, Ю. Макогон, А. Новицкий, Т. Орехова, К. Плотников, А. Поручник, В. Рокоча, Л. Руденко-Сударева и другие.

Цель исследования состоит в изучении практических и теоретических аспектов функционирования мировых финансовых центров в контексте реформирования мировой финансовой системы.

Основной материал. Сегодня мировой финансовый рынок еще определяют крупные международные финансовые центры, которые мобилизуют и перераспределяют во всем мире значительные объемы финансовых ресурсов.

Межнациональный финансовый центр – это:

1) пространство, в котором финансовые институты разных юрисдикций собираются для того, чтобы осуществлять посредничество международного масштаба.

2) общие критерии, позволяющие определить город в роли сильного представителя на международных финансовых рынках для того, чтобы совершать международные сделки с активами.

3) своего рода синоним определения «офшорный финансовый центр», характеризующийся

очень низким вмешательством государства в финансовую и правовую деятельность бизнеса [2].

Нередко понятие «финансовый центр» уже сочетает в себе рассмотренные выше характеристики МФЦ. Финансовый центр – это город (или определенная часть города), где: сосредоточены различные финансовые институты, существует развитая деловая и коммуникационная инфраструктура, а также совершается значительное количество международных и внутренних сделок [4].

Существуют определенные стадии развития международного финансового центра:

- первая стадия – развитие местного рынка;
- вторая стадия – превращение в региональный финансовый центр;
- третья стадия – развитие регионального финансового центра к стадии международного финансового рынка [5].

Для того чтобы местный рынок смог превратиться в развитый международный финансовый центр, необходимо, чтобы страна владела всеми необходимыми элементами поддержания как своих, так и международных операций.

К важнейшим элементам существования международного финансового центра, которыми должна владеть страна, принадлежат:

1) стойкая финансовая система и стабильная валюта;

2) наличие учреждений, которые обеспечивают рациональное функционирование финансовых рынков;

3) гибкая система финансовых инструментов, которые обеспечивают кредиторам и заемщикам разнообразие вариантов относительно затрат, рисков, прибылей, сроков, ликвидности и контроля;

4) соответствующая структура и достаточные правовые гарантии, которые способны вызвать доверие у международных заемщиков и кредиторов;

5) человеческий капитал, который свободно владеет специальными финансовыми знаниями, как результат систематического обучения и подготовки;

6) способность направлять иностранный капитал через активные, всеобъемлющие и мобильные рынки, т.е. существование комплексных рынков, как долгосрочных, так и краткосрочных, которые предоставляют заемщикам и инвесторам широкие возможности;

7) экономическая свобода: финансовый рынок не может существовать без свободы деятельности,

потребление, накопление и инвестирование;

8) наиболее современная технология передачи информации и средства связи, которые разрешают эффективно осуществлять безналичные расчеты и наличные платежи [5].

Мировые финансовые потоки обслуживают движение товаров, услуг и межстрановое перераспределение денежного капитала между конкурирующими субъектами мирового рынка. Кроме того, они подают сигналы о состоянии коньюнктуры, которые служат ориентиром для принятия решений менеджерами.

Движение мировых финансовых потоков осуществляется по следующим основным каналам:

1) валютно-кредитное и расчётное обслуживание купли-продажи товаров и услуг;

2) зарубежные инвестиции в основной и оборотный капитал;

3) операции с ценными бумагами и разными финансовыми инструментами;

4) валютные операции;

5) перераспределение части национального дохода через бюджет в форме помощи развивающимся странам и взносов государств в международные организации и др. [1].

В определенных случаях используется понятие «всемирный финансовый центр», которое подразумевает значительное объединение коммерческих операций и разнообразных межнациональных финансовых структур на одной территории и, которое подчёркивает отличия от определения «международный финансовый центр».

Наиболее активно перелив финансовых ресурсов осуществляется в таких международных финансовых центрах мира, как Нью-Йорк и Чикаго – в Америке, Лондон, Франкфурт-на-Майне, Париж, Цюрих, Женева, Люксембург – в Европе, Токио, Сингапур, Гонконг, Бахрейн – в Азии. В международные финансовые центры превратились некоторые офшорные центры, прежде всего в бассейне Карибского моря – Панама, Бермудские, Багамские, Каймановы, Антильские и другие острова [2].

Появление финансовых центров на периферии мирового хозяйства (Багамские острова, Сингапур, Гонконг, Панама, Бахрейн и др.) обусловлено определенной мерой низшими налоговыми и операционными расходами, незначительным государственным вмешательством и либеральным валютным законодательством. В будущем между-

Таблица 1

Класифікація мирових фінансових центрів [7, с. 131]

№	Тип МФЦ	Представители типа	Свойства
1	«Тихая гавань»	Цюрих, Монако, Люксембург, Бермуды	деньги привлекаются по причине надежности их хранения, что в сочетании с соответствующим мягким законодательством, здоровым и мягким климатом, историческими традициями неучастия в войнах стимулирует богатых людей с неспокойным прошлым оседать в этих местах, увеличивая их финансовый потенциал
2	«Транспортный узел»	Нью-Йорк, Бостон, Франкфурт-на-Майне, Шанхай, Гонконг, Сингапур, Дубай, Катар, Бахрейн	деньги концентрируются для обслуживания транспортных операций мирового или регионального уровня
4	«Административный узел»	Лондон, Франкфурт, Париж, Токио, Сеул, Москва	обусловлен историческими особенностями развития стран, схемой принятия важных финансовых решений (государственные традиции страны предполагают делегирование всех важных вопросов на самый верхний уровень управления)
5	«Налоговый рай»	Каймановы острова, Науру, Багамы	оффшорные МФЦ, где действуют пониженные налоговые ставки, («налоговый демпинг») небольшие регистрационные платежи и предоставляются гарантии секретности операций и другие льготы, при кредитовании предъявляются низкие требования в отношении резервов

народними фінансовими центрами можуть стати і сучасні регіональні центри – Кейптаун, Сан-Паулу, Шанхай і др.

Аналіз особливостей різних МФЦ показав, що існує слідуюча їх класифікація (табл. 1).

Тенденціями розвиття міжнародних фінансових центрів останніх років є: консолідація фінансових центрів (серед фахівців існує думка, що Нью-Йорк, Лондон і Гонконг перетворюються в некоєго єдиного глобального игрока з общиими правилами регулювання); підвищення ролі регіональних центрів Азії, Латинської Америки, Близького Сходу та Африки, стремляючись до перерасподілу сфер впливу; розвиток інформаційно-аналітических та консультаційних функцій. В основних фінансових центрах розміщені відомі управлінські консультанти – компанії McKinsey, Ernst and Young Global Limited, Deloitte Touche Tohmatsu та ін.; з'явлення нової функції по управлінню міжнародною задолженністю та її реструктуризації [8].

В кінці 2009 р. міжнародна компанія «PricewaterhouseCoopers» (PWC) представила доклад [6], присвячений розвитку найбільших міст світу до 2025 р. (табл. 2). В дослідженні упор зроблено не на чисельність населення, яка дає слабе представлення про економічну могутність міста, а на ВВП. Согласно приведеним даним, в наступні роки міста розвиваючихся країн продемонструють значительний рост економік та стануть центрами притяження робочої сили та інвестицій. В PWC оцінювали обсяги економік міст на основі даних ООН про чисельність населення за 2008 р. та розрахованого ВВП на душу населення по паритету покупательної спроможності (ППС) [7, с. 52-54].

Таблиця 2
Рейтинг міст –
фінансових центрів до 2025 року [6]

№	Город	Прогнозуваний ВВП в 2025 р. (\$млрд. по ППС до 2005 р.)	Середній ріст ВВП до 2025 р. (%)	Місце по рісту ВВП
1	Токіо	1 981	1,7	131
2	Нью-Йорк	1 915	1,8	118
3	Лос-Анджелес	1 036	1,6	141
4	Лондон	821	2,2	94
5	Чикаго	817	2,1	97
6	Сан-Пауло	782	4,2	51
7	Мехіко	745	3,9	62
8	Паріж	741	1,6	138
9	Шанхай	692	6,6	14
10	Буенос-Айрес	651	3,5	74

Індикаторами розвитку фінансової системи в тому чи іншому регіоні, дозволяючими ідентифікувати їх як міжнародні фінансові центри, є показатели фондового, банківського, страхових ринків, інвестиційної активності в цілому, ступені освоєння нових інструментів управління фінансовими ресурсами та вовлеченності регіону в глобальні фінансові потоки.

Безусловно, лидером по ринковій капіталізації та обсягу торгів є об'єднання Нью-Йоркської фондовій биржі (NYSE) та пан'європейської фондовій биржі Euronext. Другим по

величині по обоєм показателем є NASDAQ OMX (об'єднання американської биржі високотехнологічних компаній NASDAQ та 8 європейських бирж, а також скандинавського та балтійського подразделень компанії OMX). Третє місце по капіталізації займає Токійська фондовій биржі, а по обсягу торгів – Шанхайська фондовій биржі.

Основною биржовою оборотом приходить на довгі та довгові цінні папери. Наибільше кількість лістингованих акціонерних компаній на Бомбейській фондовій биржі 5034 на кінець 2011 року, однак все це компанії національні. Аналогічним чином обстоють дела на Шанхайській, Шэньчжэнській биржах в Китаї, MMVB в Росії та більшості бирж країн з розвиваючимися економіками: торгує іноземними цінними паперами на них немає. Лідером по абсолютному кількості іноземних компаній, чиє акції продаються на биржі, на сучасний день є Лондонська фондовій биржі 604 в лістингі 2011 року, що становило п'яту частину всіх зареєстрованих на биржі компаній. Далі іде об'єднання NYSE Euronext 603 компаній, уступивши в 2011 році пальму первенства Лондону. В 2 рази менше іноземних компаній входить в лістинги фондовій биржі Сінгапура 317 та NASDAQ 300. Висока доля іноземних компаній в лістингі акцій Мексиканської фондовій биржі 69,6%, але їх загальна кількість та обсяг торгів вона зазнає уступає лідерам. В то ж часі на NYSE Euronext та NASDAQ приходить 4/5 загального обороту акцій іноземних компаній, тоді як доля Лондона 7,2%, Франкфурта 4,4%, інших бирж незначительна або нульова.

По кількості зареєстрованих облігацій перші місця в світі займають Люксембурзька, Франкфуртська та Ірландська биржі, у них же висока доля зарубежних емітентів в лістингі, однак ринкова цінність обращаючихся паперів на них незначительна. Лідером в торгові залежності національними довговими інструментами в 2011 році стала іспанська биржа BME Spanish Exchanges, на яку пришлось більше 2/3 світового торгу корпоративними облігаціями національних емітентів та близько 38% світового внутрішнього обороту облігацій національного суспільного сектора. В торгові залежності іноземними облігаціями 65% загального обсягу в 2011 році пришлось на дві биржі Лондона та Цюриха. Биржі Нью-Йорка, Чикаго та торгові платформи розвинутих європейських країн займають ведучі позиції в торгові деривативами, але деякі биржі розвиваючихся країн також активно осваюють ці інструменти.

Крупнейшими биржами по привлеченню інвестицій посередством первичного IPO – Initial Public Offering та вторичного розмежування акцій «Secondary Market Issues» в 2011 році стали: NYSE Euronext (US & Europe) – 287,2 млрд. дол.; Hong Kong Exchanges 109,5; BM&FBOVESPA 100,5; Shanghai Stock Exchange 83,5; London Stock Exchange Group 60,7; Shenzhen Stock Exchange 60,8; Australian Securities Exchange 53,8; Tokyo Stock Exchange Group 50,2; BME Spanish Exchanges 36,6. Причому найбільший рост по порівнянню з 2009 роком наблюдался у биржі Сан-Паулу та Шэньчжэн, а найбільше падіння – у биржі Лондона.

По даним компанії McKinsey, в 2010-2011 роках більше половини всіх IPO було проведено на фондових биржах розвиваючихся країн. Із

280 млрд. дол. США мирового объема IPO в 2011 году – на биржи Китая и Гонконга пришлось 125 млрд. дол. 44,6%, других развивающихся рынков 40 млрд. долл., на Нью-Йорк 35 млрд. долл., Лондон 13 млрд. долл., другие развитые страны 68 млрд. долл. США [3].

Согласно данным того же института, наибольшими темпами в 2000-2011 гг. росли фондовые рынки Индии 23% в среднем за год и Китая 20,8%. В США среднегодовой прирост фондового рынка в I-ом десятилетии XXI века составил 5,2%, в Японии 2,4%. Как результат доля стран с развивающимися рынками на мировом фондовом рынке с 2000 по 2011 гг. увеличилась в 3 раза и достигла на конец 2011 года 18%, из них доля Китая и Гонконга 7,6% [3]. Таким образом, фондовый рынок в наибольшей степени отражает те динамические изменения, которые происходят в мировых финансовых центрах.

Другим таким индикатором является рынок банковских услуг. Крупнейшие по активам банки также размещены в международных финансовых центрах. Небывалыми темпами после кризиса растут активы китайских банков, штаб квартиры которых находятся в столице страны. Это выводит Пекин в разряд крупнейших финансовых центров мира. Китайским банкам присуща высокая капитализация. По показателю «собственный капитал» на начало 2011 года 4 банка Пекина занимали ведущие позиции в мире, даже крупнейший банк Европы BNP Paribas (Франция) уступал им. В то же время европейские банки некоторых стран, в частности Великобритании, утрачивают свои позиции.

Банковский рынок развивающихся стран растет быстрее, чем развитых. По данным глобального института McKinsey [3], среднегодовой прирост банковских депозитов в мире в 2000-2010 годах составлял 6,6%, в то же время в Китае и Гонконге – 14%, в других странах с развивающимися рынками – 16,4%, в США – 8,6%, в Западной Европе – 5,2%, в Японии – 0,6%, в других развитых странах – 8,1%. Тенденция в целом сохранилась и в 2010 году: банковские депозиты в мире выросли

на 5,6%, в Китае – на 12,4%, в других развивающихся рынках – 14,5%. Существенное уменьшение темпов их прироста наблюдалось в США: в 2011 году они приросли только на 3,6%, и в Западной Европе – на 2,1%. В целом в мире с 2000 по 2011 годы отношение депозитов банковского сектора к ВВП увеличилось с 80% до 90%.

Также следует отметить, что, согласно рейтингу GFCI 14, который публикуется лондонской группой Long Finance, Лондон – один из старейших мировых финансовых центров возглавляет список GFCI, несмотря на потерю 13 баллов. За ним следует Нью-Йорк, удерживающий лидирующие позиции в течение многих десятилетий и неоднократно оказывавшийся на вершине рейтинга финансовых площадок мира. Далее в списке – по-прежнему без изменений по сравнению с предыдущим выпуском – финансовые центры Азии. Гонконг прочно обосновался на 3 месте, а Сингапур – на 4-м. А вот пятую позицию занял финансовый центр Токио, опередивший в GFCI14 Цюрих (6 место), который потерял по сравнению с показателями шестимесячной давности 5 баллов. В свою очередь, Женева (8 место) уступила Бостону (7 место) [8].

Международное финансовое значение той или иной страны или ее отдельного региона определяется также объемом инвестиций за границей и иностранных инвестиций внутри страны.

Выводы и предложения. В основе мирового финансового кризиса лежат фундаментальные дефекты мировой финансовой системы. В настоящее время они не ликвидированы и создают объективные предпосылки для возникновения новых кризисов. В качестве защиты от негативных последствий текущего кризиса большинство стран избрали протекционизм, ставящий под сомнение основные принципы глобализации. В мировой финансовой системе появились признаки сегментирования, которые приводят к необходимости и целесообразности создания новых МФЦ как инструмента снижения оттока капитала и привлечения дополнительных иностранных инвестиций.

Список литературы:

- Гирко Т. «Швейцария в рейтинге мировых финансовых площадок» / Т.Гирко // Наша газета [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nashagazeta.ch/news/econom/16511>.
- Лучшие страны для бизнеса – 2013: рейтинг Forbes [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nashagazeta.ch/news/econom/16511>.
- Официальный сайт McKinsey&Company [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mckinsey.com/>.
- Понятия и виды коммерческих финансовых центров [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finreals.com/ponyatiya-i-vidy-kommerscheskix-finansovyx-sentrov/>.
- Стадии развития международных финансовых центров. Основные элементы и условия существования международного финансового центра [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://fin-result.ru/finansovyj-rynok5.html>.
- Танаасюк М. Крупнейшие города мира по ВВП через 16 лет / М.Танаасюк // Официальный сайт РБК Рейтинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://rating.rbc.ru/article.shtml?2009/11/25/32629927>.
- Фомин А. Методический аппарат стратегического планирования комплекса мероприятий по созданию международного финансового центра / [А. Фомин, С. Крюкова, Г. Макаренко]; Институт развития фондового рынка – М. : ИРФР, 2010. – 150 с.
- The Global Financial Centers Index 2014 отчет [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.longfinance.net/images/GFCI14_30Sept2013.pdf.

Борисова С. Є.

Донбаська державна машинобудівна академія

СФІЦ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕФОРМУВАННЯ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В ПІСЛЯКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Резюме

Досліджено теоретичні та практичні аспекти розвитку світового фінансового ринку в аспекті створення та функціонування світових фінансових центрів. Визначено найважливіші елементи існування міжнародного фінансового центру, стадії розвитку та основні канали руху світових фінансових потоків. Доведено, що тенденціями розвитку світових фінансових центрів останніх років є консолідація фінансових центрів, посилення ролі регіональних центрів, розвиток інформаційно-аналітичних і консультаційних функцій.

Ключові слова: світовий фінансовий ринок, світова фінансова система, світовий фінансовий центр, світові фінансові потоки, фінансовий інститут, глобалізація, посткризовий розвиток.

Borisova S. Y.

Donbass State Engineering Academy

GFC AS AN INSTRUMENT REFORMING THE GLOBAL FINANCIAL SYSTEM POST-CRISIS

Summary

The theoretical and practical aspects of the global financial market in terms of the establishment and operation of global financial centers are examined. Identify the critical elements for an international financial center, stage of development and the main channels of movement of global financial flows. Proved that the trends of the world financial centers in recent years are the consolidation of the financial centers, strengthening the role of regional centers, the development of information – analytical and advisory functions.

Key words: global financial markets, the global financial system, the World Financial Center, global financial flows, financial institution, globalization, post-crisis development.

УДК 330.322

Столярчук Я. М.

Бусарєва Т. Г.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

На початку третього тисячоліття однією з ключових форм прояву процесів економічної глобалізації є динамізація та суттєве нарощування обсягів прямого іноземного інвестування. Світовий досвід свідчить про те, що в останні десятиліття міжнародне інвестування перетворилося на вагоме екзогенне джерело фінансування національних економік практично усіх країн світу, оскільки завдяки йому не тільки відбувається підключення народного-господарських комплексів держав до транснаціональних виробничих мереж, але й реалізується міжнародний науково-технологічний обмін та забезпечується нова якість суспільного відтворення на глобальному рівні. Саме тому особливо актуальноті на початку ХХІ століття набувають питання, пов'язані з чинниками, які формують сприятливий національний інвестиційний клімат для міжнародних інвесторів. У статті наведений аналіз соціально-культурних, соціальних, організаційно-правових, політичних, фінансових та економічних чинників створення сприятливого інвестиційного клімату. Особлива увага акцентована на податковому чиннику, який, на думку автора, є ядром та ключовою рушійною силою глобалізаційних процесів стимулювання багатоцільової інвестиційної діяльності суб'єктів міжнародної економічної системи.

Ключові слова: інвестиційний клімат, політичний чинник, соціокультурний чинник, податковий чинник, організаційно-правовий чинник, фактор зрілості ринкового середовища, податкові пільги, іноземний інвестор.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття інвестиційний глобалізм як вкрай неоднозначний процес розвивається доволі суперечливо, а його переваги та виклики розподіляються вкрай асиметрично як між країнами, так і між регіонами світового господарства. Так, з одного боку, саме інвестиційний глобалізм надає глобальній економіці цілісної структури, а з іншого – обумовлює нарощування нерівномірності у галузево-територіальному розподілі інвестиційного капіталу. На сьогодні передчасно говорити про формування у світовій економіці універсального глобально-го інвестиційного простору, який для всіх його учасників функціонує за єдиними правилами та нормами. Водночас великої актуальності набува-

ють питання, пов'язані з аналізом чинників, які створюють привабливий інвестиційний клімат, що стимулює залучення міжнародних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З-поміж наукових праць, в яких досліджуються теоретичні основи іноземного інвестування національних економік, факторів та чинників, які мають вплив на створення сприятливого інвестиційного клімату, трансформацію національних податкових систем в сучасних умовах, слід відзначити роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Ю. Байрачний, Л. Барбоне, І. Бураковський, І. Благун, Т. Варін, , М. Гридчина, О. Гусак, Л. Демиденко, М. Карлін, Ю. Козак, П. Ліндерт, Д. Лук'яненко, З. Луцишин, О. Меще-